זכו בהן יורשין כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשין (סימן אלף ומאה מצוה בכתובה יעקב זקף שדותיו בדברים עסיקין): [א]ההוא גברא דהוו מסקי ביה אלפא זוזי הוו ליה תרי אפדני זבינהו חדא בחמש מאה וחדא בחמש מאה אתא בעל חוב טרפא לחדא מינייהו הדר קטריף לאידך שקל אלפא זוזי וקא אזיל לגביה א"ל אי שויא לך אלפא זוזי לחיי ואי לא שקיל אלפא זוזי ואיסתלק סבר רמי בר חמא למימר היינו מתני' אם אמרו יתומים הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יפה דינר א"ל רבא מי דמי התם אית להו פסידא ליתמי הכא מי אית ליה פסידא אלפא יהיב ואלפא שקיל וטירפא בכמה כתבינן רבינא אמר באלפא רב עוירא אמר בחמש מאה [ב]והלכתא בחמש מאה ההוא גברא דהוו מסקי ביה מאה זוזי הוו ליה תרי קטיני דארעא חד זבינהו בחמשין וחד בחמשין אתא בעל חוב טרפא לחד מינייהו הדר אתא וקטריף לאידך שקל ק' זוזי וקאזיל לגביה וא"ל אי שויא לך ק' זוזי לחיי ואי לא שקול ק' זוזי ואיסתלק סבר רב יוסף למימר היינו מתני' אם אמרו יתומים כו' א"ל אביי מי דמי התם אית להו פסידא ליתמי הכא מאי פסידא אית ליה מאה יהיב מאה שקיל וטירפא בכמה כתבינן רבינא אמר במאה רב עוירא אמר בחמשין והלכתא בחמשין [ג]ההוא גברא דהוו מסקי ביה מאה זוזי שכיב שבק [ד]קטינא דארעא דהוה שויא חמשין זוזי אתא בעל חוב וקטריף ליה אזיל יתמי יהבו ליה חמשין זוזי הדר קטריף לה אתו לקמיה דאביי אמר להן [ה]מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן הני קמאי מצוה עבדיתו השתא כי טריף בדין קטריף [ו]ולא אמרן דלא אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי דארעא קטינא אבל אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי ארעא קטינא סלוקי סלקוה [ז]ההוא גברא דזבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה וא"ל אי אתיא אם ומערערא לא מפצינא לך שכיבא אימיה ולא איערערא ואתא איהו וקא מערער סבר רמי בר חמא למימר איהו במקום אימיה קאי א"ל רבא נהי דאחריות דידה לא קביל עליה אחריות דידיה מי לא קביל אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ואתא שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא

זכו בהן. יורשי כתובה הקטנה לחלוק הכל בשוה הואיל ובשעת מיתה לא הוה בהו מותר: **מסקי ביה.** נושים בו: **שקל.** לוקח אלפא זוזי: **אי שויא לך.** ההיא אדא לקבלה בחוב שלך ותניח לי את זו: **ואיסתלק.** מתרווייהו: **היינו מתני'.** ממתני' מצינן למיגמר האי דינא דלא מצי טעין ליה האי לוקח הכי שהיה מעלה על דמיה: **אית להו פסידא.** לבני כתובה הקטנה בהעלותן של אלו: **וטירפא בכמה כתבינן.** הרי לוקח זה מכרה לנושה באלף זוז לפלותו מחובו וחוזר לב"ד לכתוב לו שטר טירפא על זה שמכרה לו באחריות והרי טרפוה ממנו בדמי אלף זוז שהיה מחויב בכמה כתבינן ליה טירפא באלפא כשיעור החוב או בה' מאה שהרי כך קנאה ממנו: **קטיני דארעא.** שדות קטנות: **מלוה על היתומים לפרוע חוב אביהן.** משום כבוד אביהן אלא שאין לבית דין [ג]לכופן על כך דלאו מלות עשה מפורשת היא כסוכה וכלולב אלא מלוה בעלמא דרבנן: **בדין קא טריף.** שנכסי הלוה נשתעבדו לו: **דלא אמרו ליה.** כשפרעו את הראשונים: **דמי קטינא.** כשאר מכר ולא כפריעת החוב: **דזבנה לכתובתה דאימיה.** שהיתה נשואה לאחר ומכר כתובתה בחיי בעלה: **בטובת הנאה.** בדבר מועט מפני שהוא ספק שמא תמות וירשנה בעלה או אפילו ימות בעלה בחייה שמא ימות הבן בחייה ולא תבא הזכות לידו ואין ללוקח בה כלום דלא היה זה שלוחו: **א"ל אי אתיא אימא וקא מערערא לא מפצינא לך.** והמעות לא אחזיר לך דשלא באחריות אני מוכר לך: **אתא איהו וקא מערער.** לומר אני תחת אמי עומד ואטלנו ואף המעות לא אחזיר דשלא באחריות קבילת וקבילת: **אחריות דנפשיה.** אם יבא הוא ויערער דין הוא שיחזיר לו מעותיו והוי נמי דחוזר במכירת הקרקע דאין אדם מקנה דבר שלא זכה בו כדתני' (ב"מ דף טז.) מה שאירש מאבא מכור לך לא אמר כלום. והא לא דמיא לגוזל שדה ומכרה וחזר ולקחה מבעלים הראשונים דקי"ל בה (שם טו:) מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו דהתם לקחה דוקא דטרח אבתריה וגלי דעתיה כי היכי דליקום בהימנותיה עם לוקח אבל נפלה לו בירושה אמרינן התם ירושה ממילא הוא ולא טרח למיקם בהימנותיה וחוזר במכירתו ומחזיר המעות. לשון אחר זובנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה שדה שייחד אביו לאמו לכתובתה ומת ונפלו נכסים לפני זה וכל זמן שלא עמדה בדין אם מכרה זה המכר קיים ואינו יכול לחזור שהרי יורש הוא וכל הנכסים לפניו אלא שחייב לתת כתובה לאמו כשתתבענו ועל שדה זו שעבודה מוטל והיא יכולה לטורפה מיד הלוקח ומשום דא"ל האי אי אתיא אמי ומערערא לא מפצינא לך ותפסיד מעותיך [ד]לא מכרה אלא בדבר מועט: **שלא באחריות.** כל מי שיטרפנה מידך אפי' בדין לא אחזיר לך המעות: **ומכרה לראובן.** בעלים הראשונים: **באחריות.** שכל מי שיטרפנה בדין יפצנה לו: **ואתא**

כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשין. פי' בקונטרס ואולקין בשוה וכן פי' ר"ת ואע"ג דבריש מי שמת (ב"ב דף קלט: ושם) גבי נכסים מועטים דהבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים אמרינן דבין מועטין ונתרבו בין מרובין ונתמעטו יד הבנים על העליונה והבנים ירשו והבנות יזונו ולא אמרינן מועטים ונתרבו כבר זכו בהן הבנות כדאמר הכא דזכו בני כתובה הקטנה לחלוק בשוה היינו משום דבכל דוכתא אזלינן טפי בתר נחלה דאורייתא ועוד מפרש רבי כשם שמרובין ונתמעטו זכו בהן יורשין פי' בני כתובה גדולה כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשין בני כתובה גדולה ואע"ג דאזלינן הכא בתר תקנתא דרבנן טפי מהתם משום דאע"ג דאזלינן בתר תקנתא דרבנן הכא לא מיעקר נחלה דאורייתא אבל התם אי אזלת בתר תקנתא דרבנן מיעקר לגמרי נחלה דאורייתא ולא ירשו הבנים כלל. מ"ר:

מאי פסידא אית ליה אלפא יהיב אלפא קא שקיל. מכאן רגילין לומר דהא דמסקינן בהמקבל (ב"מ קי: ושם) הניחא למ"ד אי אית ליה זוזי ללוקח לא מצי לסלוקי בזוזי אלא למ"ד מצי לסלק כו' היינו פלוגתא דרמי בר חמא ורבא דהכא רמי בר חמא ס"ל לא מצי לסלוקי לוקח ורבא סבר מצי לסלוקי מיהו לרמי בר חמא ניחא אבל לרבא מנא לן דלמא הא דהוה הכא מצי לסלוקי משום שלא היה רוצה ליקח האפדנא אלא בה' מאות והלוקח רוצה לתת אלפא ולכך סילקו אבל היכא דרוצה הבעל חוב ליקח הקרקע באותם דמים שרוצה הלוקח לסלקו מצי למימר דמודה רבא דלא מצי לסלק וי"ל דמ"מ כל שעה יסלקנו שישום לו הקרקע כפלים על שוויו:

והלכתא בחמש מאה. דלא חשבינן כמו שבח:

דזבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה. מכאן נראה לר"ת דהא דאמר בריש נוטלין ובפ"ק דב"מ (דף טז. ושם) מה שאירש מאבא מכור לך לא אמר כלום הנ"מ כשאמר מה שאירש מאבא סתם אבל אם אמר שדה זו שאירש קנה ואפי' למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דאי לאו הכי היאך מכר כל עיקר כתובת אמו דהיינו מה שאירש מאימא ללשון ראשון שפי' רש"י שהיתה אמו נשואה לבעל ולכך קאמר בטובת הנאה דמשמע שאם תמות יירשנה בעל או אפי' ימות בעלה בחייה שמא ימות גם הבן בחייה ואין ללוקח בה כלום הלכך ודאי במקום שהוא מכיר את המכר הוי מקח קיים דאין סברא לומר דהא אתי כמ"ד אדם מקנה דשלב"ל דהא קי"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ומיהו ללשון אחר שפירש רש"י אין ראיה מכאן כלום דפירש זובנה לכתובתה דאימא שדה שייחד אביו לאמו לכתובתה ומת ונפלו נכסים לפני זה וכל זמן שלא עמדה בדין אם מכרה זה המכר קיים ואינו יכול לחזור שהרי יורש הוא וכל הנכסים לפניו אלא שחייב לתת כתובה לאמו כשתתבענו ועל שדה זו שעבודה מוטל והיא יכולה לטורפה מיד הלוקח ומשום דא"ל האי אי אתיא אימא ומערערא לא מפיננא לך ותפסיד מעותיך לא מכרה אלא בדבר מועט ולפי לשון ראשון נמי לאו ראיה כמו שפירש רש"י עוד מייתי ראיה מדאמר בשילהי מי שמת (ב"ב קנט. ושם) בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות ומ"ט משום דמכח אבוה דאבא קאתינא והשתא בלאו האי טעמא נמי הא אין המכר קיים כלל אלא התם ודאי בשדה זו שאירש מאבא איירי שבירר המכר (וע"ע תוס' יבמות סו: ד"ה הבעל):

שייך לדף צב **ראובן** שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפו עליו במלוה כו'. מקשינן אמאי נקט באחריות דלכל מידי דאתא לאשמועינן השתא דא"ל בני ראובן לשמעון אנן מטלטלי שביק אבינו גבך כו' והא שייך אפי' שלא באחריות נמי ואומר רבי זקפו עליו במלוה דווקא דאי לא זקפו

עין משפט נר מצוה

יא א ב מיי' פי"ח מהל' מלוה ולוה הל' ט סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קיד סעיף ג:

יב ג ד מיי' שם הל' י טוש"ע שם סי' קז סעיף ו:

יג ה טוש"ע אה"ע סי' קה סעיף ז:

◆

תוספות רי"ד

ונתמעטו זכו בהן יורשין כתובה של מרובה כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשי כתובה מועטת לחלוק בשוה שהכל הולך אחר שעת מיתת האב: האי גברא דהוה מסיק בי' אלפא זוזי הו"ל תרי אפדני ובנינהו חדא בה' מאות וחדא בה' מאות אתא ב"ח טרפא לחד מיניהו הדר אתא קטריף לאידך שקיל חדא אלפא זוזי אזיל לגביה א"ל אי שויא לך הא דקטרפי' אלפי זוזי לחיי ואי לא שקיל אלפא זוזי ואיסתלק. סבר רמב"ח למימר היינו מתני' דתנן אם אמרו היתומים הרי אנו וכו' א"ל רבא מי דמי התם אית ליה פסידא ליתמי הכא מאי פסידא אית ליה אלפא יהיב ואלפא שקיל והל' כרבא דסבר דמצי הלוקח לסלק לב"ח בזוזי אבל רמב"ח סבר דל"מ לסלוקיה בזוזי ומאי דאמרי' בפי' הגוזל ובשנים אוחזין ובפי' המקבל הניחא אי אית לי' ללוקח זוזי לא מצי מסלק לב"ח שפיר אלא למ"ד וכו' ואת היא חלוקת רמב"ח ורבא: וטרפא בכמה כתבינן פי' אם נתרצה ב"ח לקבלה באלפא זוזי ובא הלוקח לב"ד שיכתבו לו טרפא על המוכר שמכרה לו באחריות בכמה כתבינן לי'. רבינא אמר באלפא שהרי כך הי' חובו ורב עוירא אמר בת"ק כפי הדמים שנתן הלוקח ותלמודא פסק כר"ע ומכאן יש להוכיח שאם יש לראובן שטר על שמעון בר' זוז ומכר ללוי בק' אינו גובה לוי משמעון אלא מנה כפי מה שקנאוה ואע"פ שראובן מסרו לו בחוב במאתים דא"כ ה"נ ימסור לו בע"ח שטרו של אלף (כב"ח) [ללוקח] ויגבה ממנו אלף ואמאי אינו גובה אלא ת"ק. וקשה בעיני דין זה שאילו רוצה ליתן שט"ח זה מתנה ללוי אינו הולך לוי וגובהו משמעון כל מה שכתוב בחובו ומ"ל יהבי' כולה ומ"ל יהבי' פלגא והנכון בעיני דאה"נ שאם ב"ח רוצה למסור לו שטרו עם כל כח וזכות שיש לו בו שהוא גובה מן המוכר כל האלף אלא הבמ"ע כגון שאינו רוצה להקנותו ולהפסיד ללוה והוא שואל מב"ד שיכתבו לו טרפא שאין כותב לו אלא בת"ק: ההוא גברא דהוו מסיק בי' ק' זוזי הו"ל תרי קטיני דארעא ובנינהו חד בחמשין וחד בחמשין אתא ב"ח טריף חד מנייהו הדר אתא קטריף לי' לאידך שקיל ק' זוזי ואזל לגבי' א"ל אי שווי לך ק' זוזי לחיי ואי לא שקיל ק' זוזי ואיסתלקי סבר ר"י למימר מתני' היא דתנן ואם אמרו היתומים הרי אנו מעלים על נכסי אבינו וכו' א"ל מי דמי התם אית ליה פסידא ליתמי הכא מאי פסידא אית ליה ק' יהיב ק' שקיל וטרפא בכמה כתבינן רבינא אמר בק' ור"ע אמר בנ' והלכתא בנ' פי' ר"י סבר כרמב"ח ואביי כרבא: כ' רבינו האי ז"ל אם א"ל הלוקח אני פודה זו השדה בשומתה ממך וב"ח מוסיף דין הוא להוסיף הב"ח עד כדי חובו יותר אין שומעין לו אלא נותן לו הלוקח חוב כלו ומסלקו: ההוא גברא דהוי מסיק ביה ק' זוזי שכיב שביק קטינא [דארעא] דהוה

מסורת הש"ס

א) [גיטין לז:], ב) [ב"ב קנו.], ג) [הגהת תוס' על זה עי' לעיל פו. ד"ה פריעת], ד) [צ"ל כי לא מכרה כו'. רש"ל], ה) [ועי' תוס' ב"ב קמ. ד"ה יתומים], ו) [וכן [illegible] טו: ויותר מוקדם בכ"ק לו. ועי"ש תוס' ד"ה בניחא ועי"ע תוס' ב"מ לה. ד"ה בניחא], ז) [לא מצאתי בשום דוכתא אלא רק בפ"ק דב"מ טו.].

◆

תוספות רי"ד (המשך)

שוה נ' אתא ב"ח קטריף לי' אזיל יתמי יהבי לי' נ' זוז אתא ב"ח וקטריף לי' אתו לקמי' דאביי א"ל מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן הנך קמאי מצוה עבדיתו השתא כי קא טריף בדין טריף פי' אע"ג דמטלטלי דיתמי לב"ח לא משתעבדי מצוה עליהן לפרוע משום כבוד אביהן. ולא דמיא האי מצוה למצוה דאמרן בפרקין דלעיל דההיא מצוה כייפינן לי' כמצות סוכה ולולב אבל הכא לא כייפינן להו דמטלטלי דיתמי לב"ח לא משתעבדי אלא מצוה בעלמא הוא דעבדי ואי לא לא ומשום דפרעי' ליה בסתם א"ל אביי מצוה קא עבדיתו ולא פרעתם אותן בפדיון השדה ובדין הוא חוזר וטורף השדה שהיה משועבד לו. ולא אמרן אלא דל"א הנך נ' זוז דמי קטינא ניהוו אבל אמרו הני נ' זוז דמי קטינא ניהוו סלוקי סלקינהו: ההוא דזבין לכתובה דאמיה בטובת הנאה וא"ל ללוקח אי אתיא אם ומערערא לא מפצינא לך שכיבא אמי' ולא ערערא אתא איהו וקא מערער סבר רמב"ח למימר איהו במקום אימא קאי א"ל רבא נהי דאחריות דאימיה לא קבל עליה אחריות דידיה מי לא קביל פי' מכר כתובת אמו שהיתה על אביו ללוקח בטובת הנאה שאם תמות אמו בחיי בעלה יפסיד מעותיו ואם תתאלמן או תתגרש שיבואו הנכסים ליד (האב) [האם] שיזכה בהן הלוקח דאילו היתה מוכרת אמו ללוקח בענין זה היה מכרה קיים שאילו תתאלמן או תתגרש היה זוכה הלוקח בנכסי כתובתה ולא יקרא זה מקנה לחבירו דבר שלא בא לרשותו שכיון שי"ל כתובה שלה הם הנכסים אלא שאין לה כח להגבותם בחיי בעלה ויכולה היא למכור מעכשיו מה שעתיד לבוא לה מבעלה שנכסי בעלה הן משועבדים לה אלא שאין כח לבן למכור כתובת אמו בלא חפצה וכך אמר ללוקח אני בוטח שאמי תסכים במכירתי ולא תערער מיהו מתנה אני עמך שאם תערער איני מחזיר לך מעותיך וקבל עליו הלוקח ד"ז ועי"ד כן נתן לו המעות ואילו אתיא אם ומערערא הפסיד הלוקח מעותיו שהרי כך התנה עמו ואין זה מה שאירש מאבא מכור לך שהרי בחיי אמו מכרם לו שיזכה בהם הלוקח אם תתאלמן או תתגרש אלא שקנה ממנו שלא באחריות ובאו הנכסים ליד האם שנתאלמנה ולא ערערה ומתה ובא הבן והי' מערער לומר אני במקום אם אני עומד וכמו שאם היתה מערערת הי' מפסיד מעותיך גם עתה (יפרידם) [הפסידם] בערעורי וסבר רמב"ח למימר הכי וא"ל רבא נהי דאחריות וכו' פי' מסתמא כשמכר לו ע"ד כן מכר לו שהוא לא יערער ועכשיו כשמערער נהי שיכולת לבטל המכר מפני שכיון שמכר כתובת אמו לא היתה שלו אבל הדמים חייב להחזיר לו:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones